

**ПРОГРАМ ЗА
ЗАШТИТУ УЧЕНИКА
ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА**

Програм за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања (у даљем тексту:Програм) обрађује питања поступања Млекарске школе са домом ученика "Др Обрен Пејић у Пироту (у даљем тексту:Школа) у превенцији и одговору на насиље, злостављање и занемаривање

1.ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Правилником о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање ("Службени гласник РС" бр.11/2024 ,у даљем тексту: Правилник о протоколу) прописују се садржаји и начини спровођења превентивних и интервентних активности,услови и начини за процену ризика, начини заштите од насиља, злостављања и занемаривања, праћење ефеката предузетих мера и активности.

Забрана насиља, злостављања и занемаривања у установи односи се на сваког – децу,ученике,запослене,родитеље,односно друге законске заступнике(у даљем тексту:родитељ) и трећа лица.

Насиље и злостављање,у смислу Правилника о протоколу и овог Програма, јесте сваки облик једанпут учињеног, односно поновљеног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства лично стиче сника у образовању,запосленог и родитеља.

Правилник о протоколу се у школи непосредно примењује.

2. ТИМ ЗА ЗАШТИТУ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ, НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

На основу Закона, Правилника о протоколу и Правилника о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа,части или достојанства личности ("Сл .гласник РС" број 65/2018) директор школе образује Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања (у даљем тексту: Тим за заштиту).

Стални састав Тима за заштиту чине: директор, стручни сарадник–педагог, секретар школе, представник наставника , представник васпитача, а по могу да се укључе представник родитеља, ученичког парламента, локалне заједнице, школски полицајац , стручњак за поједина питања из стручних служби (установе социјалне, односно здравствене заштите и сл) и др. Директор школе је руководилац тима.

Директор одређује педагога или, изузетно, другог запосленог – члана Тима за заштиту, одговорног за вођење и чување документације о свим ситуацијама дискриминације,насиља,злостављања и занемаривања у којима учествује Тим.

У планирању и спровођењу активности у овој области остварују пуну сарадњу и координисано делују Тим за заштиту и други стручни органи у школи, укључујући и могућност спровођења заједничких мера и активности.

Задаци Тима за заштиту у области насиља,злостављања и занемаривања су:

1) припрема програм и план заштите у складу са специфичностима установе и утврђеним мерама за унапређивање на основу анализе стања;

2) процењује други и трећи ниво вршњачког насиља, учествује у изради плана заштите за ученике/ плана појачаног васпитног рада за ученике;

3) информише децу и ученике, запослене и родитеље о планираним активностима и могућности тражења подршке и помоћи од тима за заштиту;

4) учествује у обукама и пројектима за развијање компетенција запослених потребних за превенцију и интервенцију у ситуацијама насиља, злостављања и занемаривања;

5) предлаже мере за превенцију и заштиту, организује консултације и учествује у процени ризика и доношењу одлука о поступцима у случајевима сумње или дешавања насиља, злостављања и занемаривања;

6) укључује родитеље у превентивне и интервентне мере и активности;

7) прати и процењује ефекте предузетих мера за заштиту деце и ученика и даје одговарајуће предлоге директору;

8) сарађује са стручњацима из других надлежних органа, организација, служби и медија ради свеобухватне заштите деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања;

9) води и чува документацију;

10) извештава стручна тела и орган управљања.

3. ПРОГРАМ ЗА ЗАШТИТУ УЧЕНИКА ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

I ОБЛИЦИ НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

Правилник о протоколу дефинише насиље, злостављање и занемаривање као сваки облик једанпут учињеног односно поновљеног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства личности ученика или запосленог.

Насиље и злостављање може да се јави од стране: запосленог према ученику, другом запосленом, родитељу или другом лицу које је преузело бригу о ученику; ученика према другом ученику или запосленом; родитеља према свом детету, другом детету/ученику и према запосленом.

Насиље и злостављање може имати следеће форме:

1. Физичко насиље је понашање које може довести до стварног или потенцијалног телесног повређивања ученика или запосленог; физичко кажњавање ученика од стране запослених и других одраслих особа..

2. Психичко насиље и злостављање односи се на оно понашање које доводи до тренутног или трајног угрожавања психичког и емоционалног здравља и достојанства ученика или запосленог.

3. Социјално насиље и злостављање представља искључивање ученика из групе вршњака и различитих облика социјалних активности, одвајање ученика од других, неприхватањем по основу различитости, ускраћивањем информација, изоловањем од заједнице, ускраћивањем задовољавања социјалних потреба.

4. Дигитално насиље је злоупотреба информационих технологија која може да има за последицу угрожавање достојанства личности и остварује се слањем порука, видео записа, електронском поштом, СМС-ом, ММС-ом, путем веб-сајта (веб сите), четовањем, укључивањем у форуме, социјалне мреже и објављивањем садржаја или поверљивих личних података без сагласности (информација, слика, видео снимка и сл.).

Осим наведених облика, насиље се препознаје и кроз:

5. Злоупотреба ученика представља све што појединац, односно школа чини или не чини, што негативно утиче, наноси штету, ускраћује или смањује могућност безбедан и здрав развој и доводи га у немоћан положај у односу на појединца или школу (злоупотреба у спорту, у политичке, верске, комерцијалне и друге сврхе). Злоупотреба подразумева и прекомерно подстицање, односно психолошки притисак на ученика од стране родитеља или наставника ради постигнућа која могу да имају за последицу угрожавање нормалног психофизичког и социјалног развоја и најбољег интереса детета.

6. Сексуално насиље је понашање којим се ученик сексуално узнемирава, наводи или приморава на учешће у сексуалним активностима које не жели, не схвата или за које није развојно дорастао или се користи за проституцију, порнографију и друге облике сексуалне експлоатације.

7. Насилни екстремизам који се огледа у промовисању, заговарању, подржавању, припремању и учествовању у идеолошки мотивисаном насиљу за остваривање друштвених, економских, верских, политичких и других циљева.

8. Трговина људима је врбовање, превозење, пребацивање, скривање или примање лица, путем претње силом или употребом силе или других облика присиле, отмице, преваре, обмане, злоупотребе овлашћења или тешког положаја или давања или примања новца или користи да би се добио пристанак лица којер има контролу над другим лицем у циљу експлоатације.

9. Експлоатација је рад који није у најбољем интересу ученика, а у корист је другог лица, школе или организације. Ове активности могу да имају за последицу угрожавање физичког или менталног здравља, моралног, социјалног и емоционалног развоја ученика, његову економску зависност, ускраћивање права на образовање и слободу избора.

10. Занемаривање и немарно поступање је пропуштање родитеља, друге особе која је преузела бригу о детету / ученику, школе или запосленог да у оквиру расположивих средстава обезбеди услове за правилан развој ученика у свим областима, а што може да наруши његово здравље и развој.

Занемаривање у школи обухвата: ускраћивање појединих облика образовно-васпитног рада неопходних ученику; нереаговање на сумњу о занемаривању или назанемаривање од стране родитеља; пропусте у обављању надзора и заштите ученика од повређивања, самоповређивања, употребе алкохола, дувана, наркотичког средства или психоактивне супстанце, укључивања у деструктивне групе и организације и др.

II ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ, ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ УЧЕНИКА ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

Основни принципи на којима почива овај Програм, а који уједно представљају и смернице за деловање су:

- омогућавање услова у школи који ученицима обезбеђују живот и рад који доприносе њиховом оптимално максималном развоју;
- интерес ученика је примаран у односу на интерес свих одраслих који раде у школи или који учествују у раду школе;
- обезбеђење поверљивости података и заштита права на приватност ученика;
- учешће ученика у свим фазама процеса заштите кроз благовремена и континуирана обавештења на начин који одговара њиховом узрасту и разумевању ситуације и кроз могућност да изразе своје мишљење.

Програм се односи на све ученике у школи без обзира на њихов пол, узраст, породични статус, етничко порекло и било које друге социјалне или индивидуалне карактеристике (боју коже, језик, вероисповест, националност, способност и специфичности ученика).

Сврха овог Програма је да се у школи успешно креира клима у којој се:

- учи, развија, негује и подстиче култура понашања и уважавања личности
- не толерише насиље
- не ћути у вези са насиљем
- развија одговорност и поступање свих
- обавезно реагује када дође до сазнања о насиљу

Заштита ученика од насиља, злостављања и занемаривања се остварује применом:

- мера превенције за стварање безбедне средине за живот и рад ученика;
- мера интервенције у ситуацијама када се јавља насиље, злостављање и занемаривање у школи и ван школе.

Мере превенције и интервенције, план активности на превенцији насиља са дефинисаним временом реализације, циљном групом и носиоцима активности, уграђују се у Годишњи план рада школе за сваку школску годину.

У циљу заштите ученика од насиља, злостављања и занемаривања постоји спољашња и унутрашња заштитна мрежа.

Спољашњу заштитну мрежу чине следеће институције:

1. Центар за социјални рад
2. МУП
3. Дом здравља
4. Установе културе
5. Локална самоуправа

6. Спортски клубови

Циљ сарадње: стручна помоћ и сарадња у решавању проблема и задовољавање културних и спортских потреба ученика.

Унутрашњу заштитну мрежу чине сви запослени и ученици школе. Школа је прописала улоге и одговорности запослених и ученика у школи (ко шта ради када постоји сумња на насиље или се насиље догоди).

ДЕЖУРНИ НАСТАВНИК

- дежура у складу са распоредом;
- уочава и пријављује случај;
- покреће процес заштите детета (реагује одмах у случају насилног понашања, користећи неку од стратегија);
- обавештава одељењског старешину о случају;
- евидентира случај у књигу дежурстава;
- сарађује са Тимом за заштиту ученика од насиља.

ОДЕЉЕЊСКИ СТАРЕШИНА/ВАСПИТАЧ

- уочава случајеве насилног понашања и реагује одмах;
- учествује у процесу заштите ученика;
- разговара са учесницима насиља;
- информисава родитеље и сарађује са њима;
- по потреби, сарађује са Тимом за заштиту;
- прати ефекте предузетих мера;
- евидентира случај и води документацију;
- по потреби, комуницира са релевантним установама.

ТИМ ЗА ЗАШТИТУ, ПЕДАГОГ

- уочава случајеве насилног понашања;
- покреће процес заштите ученика, реагује одмах;
- обавештава одељењског старешину и сарађује са њим;
- по потреби, разговара са родитељима;
- пружа помоћ и подршку деци/ученицима, наставницима;
- разматра случај (2. и 3. ниво) и осмишљава мере заштите;
- обавља консултације, предлаже заштитне мере, прати ефекте предузетих мера;
- по потреби, сарађује са другим установама;
- евидентира случај.

ПОМОЋНО -ТЕХНИЧКО ОСОБЉЕ

- дежура по распореду;
- прекида насиље;
- уочава и пријављује случајеве насилног понашања.

УЧЕНИЦИ

- уочавају случајеве насилног понашања;
- траже помоћ одраслих;
- пријављују случај одељењском старешини/педагогу/ члановима Тима /путем платформе

Чувам те;

- учествују у мерама заштите.

Школа поседује ВИДЕО НАДЗОР на ходницима и у дворишту ,а ШКОЛСКИ ПОЛИЦАЈАЦ дежура према свом распореду унутар установе.

III ПРЕВЕНЦИЈА НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

Превенцију насиља, злостављања и занемаривања чине мере и активности којима се у школи ствара сигурно и подстицајно окружење, негује атмосфера сарадње, уважавања и конструктивне комуникације.

Превентивним активностима се:

- 1) Подиже ниво свести и осетљивости ученика, родитеља и свих запослених за препознавање свих облика насиља, злостављања и занемаривања;
- 2) Негује атмосфера сарадње и толеранције, уважавања и конструктивне комуникације у којој се не толерише насиље, злостављање и занемаривање;
- 3) Истичу и унапређују знања, вештине и ставови потребни за конструктивно реаговање на насиље;
- 4) Обезбеђује заштита ученика, родитеља и свих запослених од насиља, злостављања и занемаривања.

Ученици, родитељи и запослени заједнички планирају, осмишљавају и спроводе превентивне активности, начине информисања о садржајима, мерама и активностима за спречавање и заштиту од насиља, злостављања и занемаривања.

У оквиру превенције насиља и злостављања школа остварује васпитни рад, појачан васпитни рад и васпитни рад који ју интензитет у примерен потребама, самостално или у сарадњи са другим надлежним органима, организацијама и службама.

Права, обавезе и одговорности свих у школи у превенцији насиља, злостављања и занемаривања

Ради превенције насиља, злостављања и занемаривања школа је дужна да упозна све запослене, ученике и родитеље са њиховим правима, обавезама и одговорностима прописаним законом, Правилником о протоколу и овим Програмом.

Запослени својим квалитетним радом (образовно-васпитним, стручним и другим радом) и применом различитих метода, облика рада и активности обезбеђују подстицајну и безбедну средину.

У школи одељењски старешина, васпитач, наставник и стручни сарадник избором одговарајућих садржаја и начина рада доприносе стицању квалитетних знања и вештинаи формирању вредносних ставова за узајамно разумевање, уважавање различитости, конструктивно превазилажење сукоба и др.

Одељењски старешина, васпитач, наставник и стручни сарадник је дужан да обезбеди заштиту ученика од произвољног или незаконитог мешања у његову приватност, породицу. Запослени не сме својим понашањем да изазове или допринесе насиљу, злостављању и занемаривању (на пример: непоштовање личности и права ученика, недоследност у поступању, необјективно оцењивање и др.).

Ученици, као одговорни учесници у образовању и васпитању, ради превенције насиља, злостављања и занемаривања, обавезни су да: уважавају и поштују личност других – ученика, запослених, родитеља и трећих лица; поштују правила школе и све оне акте којима се уређују њихова права, обавезе и одговорности; активно учествују у раду одељењске заједнице; као чланови Ученичког парламента и Школског одбора, посебно доприносе и учествују у превентивним активностима; својим понашањем не изазивају, доприносе или учествују у насиљу и злостављању.

Родитељ је дужан да, у најбољем интересу свог детета и ученика: сарађује са школом; учествује у превентивним мерама и активностима; уважава и поштује личност свог детета, друге деце/ученика, запослених и других родитеља. Родитељ не сме својим понашањем у школи да изазове или допринесе појави насиља, злостављања и занемаривања.

Задаци у области превенције:

- Упознавање наставника, васпитача, родитеља ученика и запослених у школи са правном регулативом;
- Упознавање наставника, васпитача, ученика и родитеља са правилима понашања у школи (у прилогу овог Програма);
- Усклађивање постојећих подзаконских аката установе;

- Израда Програма (превентивне и интервентне активности);
- Дефинисање улога и одговорности у примени процедура и поступака;
- Развијање и неговање богатства различитости и културе понашања у оквиру образовно-васпитних активности;
- Организовање обука за ненасилну комуникацију и конструктивно решавања конфликта;
- Организовање разговора, трибина, представа, изложби о безбедности и заштити ученика од насиља;
- Дефинисање правила понашања и последица кршења правила;
- Развијање вештина ефикасног реаговања у ситуацијама насиља;
- Умрежавање свих кључних носилаца превенције насиља (Савет родитеља, Школски одбор, Ученички парламент, Одељенско веће, Наставничко веће).

ПРЕВЕНТИВНЕ АКТИВНОСТИ

У раду са ученицима ће посебна пажња бити посвећена превентивним активностима ,како би школа била пријатно место за ученике и да се васпитним деловањем превенирају сви облици насиља.

Ситуације и места у школи где постоји повећан ризик појаве насилног понашања:

СИТУАЦИЈА или МЕСТО	ВРЕМЕНСКИ ПЕРИОД
Школско двориште	Пре и после наставе, за време одмора
Санитарни чворови	За време одмора
Свлачионице	За време одмора
Ходници	Пре и после наставе, за време одмора
Балон хала	За време такмичења и других манифестација
ТВ сала и др. простор за слободне активности у дому	За време слободних активности
Екскурзија и излети	За време извођења
Степеништа у школској згради	За време одмора
Аутобуско стајалиште	За време чекања превоза пре и после наставе
На путу од куће до школе	Пре и после наставе

Постојеће превентивне активности:

- Реализација превентивних радионица на часовима одељењског старешине/састанка васпитне групе;
- У сарадњи са Заводом за јавно здравље организоваће се семинари за чување репродуктивног здравља;
- У сарадњи са МУП ,Одсек за наркоманију сваке године се реализује едукација ученика за ову тематику;
- Превентивни рад са ученицима се одвија и кроз различите секције, којима се настоји да се креативно и осмишљено ангажују млади на реализацији активности које су битне за формирање позитивних образаца понашања;
- Кроз часове редовне наставе (посебно изборних предмета грађанског васпитања и верске наставе);
- Кроз активно учешће ученика у раду Ученичког парламента и активности које они планирају да ураде у току школске године;
- Реализација трибина и предавања на тему насиља за родитеље, ученике и запослене;
- Стручно усавршавање запослених из области превенције насиља;

- Друге активности као што је сарадња са институцијама културе, науке, спорта, локалне заједнице и другим образовно-васпитним установама;
- Упознавање ученика, родитеља и запослених са Протоколом о поступању и овим Програмом у случајевима насиља;
- Спровођење истраживања о насиљу.

Физичке и друге мере превенције:

- У школи је организовано свакодневно дежурство наставника/ васпитача/ помоћно техничког особља, који дежурају у холловима и ходницима у приземљу и на спрату, прате понашање ученика и по потреби, интервенишу;

- Одељењски старешине су обавезни да обилазе своја одељења и прате дешавања у одељењу, а васпитачи у васпитној групи. Одељењски старешине /васпитачи ће посебно пратити понашање ученика свог одељења/васпитне групе. На час-у се посвећује пажња свим појавама насиља у одељењу. Уколико дођу до сазнања о томе да је неко од ученика изложен било којој врсти насиља, дужни су да предузму мере да заштите ученика, укључујући у решавање проблема родитеље ученика, педагога школе, управу школе, а по потреби и одговарајуће институције ван школе (здравствене, социјалне, правосудне или полицију). Такође, уколико дођу до сазнања о насилном понашању неког ученика, дужни су да интервенишу са циљем решавања конкретне ситуације испречавања поновног насилног понашања. По потреби се у решавање проблема укључују одговарајуће службе школе или изван школе;

- Сигурност ученика на путу од школе до куће актуализована на родитељским састанцима у циљу појачане контроле понашања и учвршћивања сарадње како родитеља између себе тако и са школом како би усагласили информације и васпитне утицаје.

- Ради се на посвећивању присутности насиља у школи и развијању одговорности сваког појединца за његово појављивање или непојављивање – увођење обавезе пријављивања сваког насиља у школи како би постали свесни да оно постоји и како би се могли борити против њега.

- У школи је организовано стално дежурство наставника, васпитача, помоћно-техничког особља, , према распореду и два радника обезбеђења без оружја. За време наставе они дежурају на улазима, контролишу улаз узграду и прате дешавања у ходницима. За време одмора, дежурају на ђачком улазу, а за време великог одмора и у школском дворишту.

У колико неко од ученика дежурнима пријави да му је упућена нека претња, дужни су да ту информацију одмах просле дежурном наставнику/ васпитачу /педагогу/ директору школе /члану Тима за насиље или секретару школе. У случају наговештаја физичког насиља или физичког насиља над ученицима или међу ученицима, дужни су да спрече насиље или раздвоје учеснике, а затим одмах о томе обавесте надлежне у школи;

- Школа поседује ВИДЕО НАДЗОР на ходницима и у дворишту ,а ШКОЛСКИ ПОЛИЦАЈАЦ дежура према свом распореду унутар установе.

- Када се процени да је то неопходно ради спречавања могућег или заустављања постојећег инцидента, позива се школски полицајац или полицијска станица која упућује патролу;

- Простор око школе је добро осветљен.

Свим ученицима и запосленима у школи на располагању је списак са именима чланова Тима за штиту који је истакнут на видним местима у школи.

IV ЗАШТИТА УЧЕНИКА ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

Превенција насиља, злостављања и занемаривања, као један од приоритета у остваривању образовно-васпитног рада планира се Развојним планом и конкретизује се Годишњим планом рада. Школа овим Програмом одређује мере и активности које обезбеђују развијање и неговање позитивне атмосфере и безбедно окружење.

Програмом се активности и мере утврђују на основу анализе стања безбедности,присутности различитих облика и интензитета насиља, злостављања и занемаривања у школи, специфичности школе и резултата самовредновања и вредновања квалитета рада школе.

Програм је сачињен на основу Правилника о протоколу.Програмом су дефинисане и разрађене превентивне и интервентне активности чији је основни циљ превенција и сузбијање свих видова насиља у школској средини.

ЦИЉЕВИ:

- Учинити школску средину што безбеднијим и подстицајнијим местом за све ученике. Оспособити све запослене и родитеље за рано препознавање знакова у понашању деце који указују на потенцијално насилно понашање,
 - Подстицање и развијање климе прихватања,толеранције и међусобног уважавања,
 - Идентификација безбедносних ризика у школи увидом у документацију,непосредно окружење евидентирањем критичних места у школи, анкетирањем ученика, наставника и родитеља,
 - Повећање осетљивости свих који су укључени у живот и рад школе,на препознавање насиља и злостављања,
 - Унапређење способности свих учесника у школском животу наставног и ваннаставног особља,ученика,родитеља,локалне заједнице за уочавање,препознавање и решавање проблема насиља,
 - Оспособљавање свих запослених и родитеља за рано препознавање знакова у понашању деце који указују на потенцијално насилно понашање,
 - Пружање помоћи ученицима у савладавању личних проблема и проблема у учењу,
 - Изграђивање и примена норми понашања, информисање о правилима понашања,
 - Дефинисање процедура и поступака реаговања на насиље и информисање свих учесника у школском животу о томе,
 - Омогућавање свим ученицима који имају сазнања о могућем насилном акту да без излагања опасности врше пријављивање насиља,
 - Спровођење психо социјалног програма превенције кроз обуку за ненасилну комуникацију, само контролу реаговања и понашања, превазилажење стреса, учење социјалних вештина,
 - Сарадња са родитељима путем Савета родитеља , родитељских састанака,индивидуалних и групних разговора,
 - Сарадња са службама ван школе које посредно и непосредно могу помоћи напревазилажењу проблема насиља у школи.

Програм заштите ученика од насиља, злостављања и занемаривања садржи:

- 1) начине на који се превентивне мере и активности уграђују у свакодневни живот и рад школе (наставне и ваннаставне активности), на свим нивоима (појединац, одељењска заједница, Ученички парламент, стручни органи, тела и тимови, родитељски састанци,родитељи–индивидуално и групно, Савет родитеља);
- 2) стручно усавршавање запослених ради унапређивања компетенција запослених за превентивни рад,благовремено уочавање,препознавање,реаговањенанасиље,злостављање и занемаривање;
- 3) начине информисања о обавезама и одговорностима у области заштите од насиља,злостављањаи занемаривања;
- 4) подстицање и оспособљавање ученика за активно учествовање у раду одељењске заједнице,Ученичког парламента,Школског одбора и стручних органа школе;
- 5) подстицање ученика за обављање друштвено корисног односно хуманитарног рада,
- 6) садржаје и начине за појачан васпитни рад ради развијања самоодговорног и друштвеноодговорног понашања;
- 7) поступке за рано препознавање ризика од насиља,злостављања и занемаривања;
- 8) начине реаговања на насиље, злостављање и занемаривање, улоге и одговорности и поступање у интервенцији када постоји сумња или се оно догађа;

9) облике и садржаје рада са свим ученицима, односно онима који трпе, чине или су сведоци насиља, злостављања и занемаривања;

10) начине, облике и садржаје сарадње са породицом, јединицом локалне самоуправе, надлежном организационом јединицом полиције (у даљем тексту: полиција), центром за социјални рад, здравственом службом, правосудним органима и др.;

11) начине праћења, вредновања и извештавања органа школе о остваривању и ефектима програма заштите.

1) НАЧИНИ НА КОЈЕ СЕ ПРЕВЕНТИВНЕ МЕРЕ И АКТИВНОСТИ УГРАЂУЈУ У СВАКОДЕВНИ ЖИВОТИ РАД ШКОЛЕ (ВАСПИТНЕ, НАСТАВНЕ И ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ), НА СВИМ НИВОИМА (ПОЈЕДИНАЦ, ВАСПИТНА ГРУПА, ОДЕЉЕЊСКА ЗАЈЕДНИЦА, УЧЕНИЧКИ ПАРЛАМЕНТ, СТРУЧНИ ОРГАНИ, ТЕЛА И ТИМОВИ, РОДИТЕЉСКИ САСТАНЦИ, РОДИТЕЉИ – ИНДИВИДУАЛНО И ГРУПНО, САВЕТ РОДИТЕЉА)

Превентивне мере и активности, нивои, носиоци и време утврђени су Програмом као саставним делом Годишњег плана рада школе и саставни су део овог Програма.

На почетку школске године, током првог часа, односно приликом усељења у дом, одељењски старешина/васпитач упознаје ученике са правима, обавезама, одговорностима, начином функционисања школе, правилима понашања и осталим питањима од значаја за ову тему. На првом родитељском састанку ово је такође тачка дневног реда.

Директор школе осим иницирања рада Тима за заштиту, кроз решења и расподелу обавеза, проверава доступност свих информација везаних за заштиту ученика и запослених. Такође, води се брига о видљивости свих правила и обавештења (огласна табле за наставнике и ученике и др.)

Документима у школи регулишу се права и обавезе свих актера школског живота, ученика, наставника и других запослених и родитеља. Наставне и ваннаставне активности на свим нивоима, односно на нивоу појединца, одељењске заједнице, Ученичког парламента, стручних органа, тела и тимова представљају се и са њима су у познати и родитељи на родитељским састанцима, али и индивидуално и групно, затим и на Савету родитеља, рад креативних секција и других секција које обрађују социјалне, друштвене, еколошке и хуманитарне теме и покрећу сличне акције.

Тим за заштиту се стара да се евиденција води благовремено, ажурно и потпуно и у складу са процедурама за рад у школи.

Ученици се организују кроз рад Ученичког парламента.

2) СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ ЗАПОСЛЕНИХ РАДИ УНАПРЕЂИВАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА ЗАПОСЛЕНИХ ЗА ПРЕВЕНТИВНИ РАД, БЛАГОВРЕМЕНО УОЧАВАЊЕ, ПРЕПОЗНАВАЊЕ, РЕАГОВАЊЕ НА НАСИЉЕ, ЗЛОСТАВЉАЊЕ И ЗАНЕМАРИВАЊЕ

Стручно усавршавање планира се Планом стручног усавршавања запослених за сваку школску годину треба да обухвати облике стручног усавршавања ради унапређења ових компетенција.

3) НАЧИН ИНФОРМИСАЊА О ОБАВЕЗАМА И ОДГОВОРНОСТИМА У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

На почетку школске године, током првог часа, односно приликом усељења у дом, одељењски старешина/васпитач упознаје ученике са правима, обавезама, одговорностима, начином функционисања школе, правилима понашања и осталим питањима од значаја за ову тему. На првом родитељском састанку ово је такође тачка дневног реда.

Објављивање извода из закона, општих аката и Правила понашања на видим местима и на огласним таблама, шематски приказ нивоа и начина реаговања на насиље. Трибине, изложбе и акције уз учешће школских секција, наставника, васпитача ученика, Ученичког парламента и других субјеката.

4) ПОДСТИЦАЊЕ И ОСПОСОБЉАВАЊЕ УЧЕНИКА ЗА АКТИВНО УЧЕСТВОВАЊЕ У РАДУ ОДЕЉЕЊСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ, УЧЕНИЧКОГ ПАРЛАМЕНТА, ШКОЛСКОГ ОДБОРА И СТРУЧНИХ ОРГАНА УСТАНОВЕ

Ученички парламент (УП) има водећу улогу у иницирању ученичких активности у школи. Његови чланови учествују у раду Школског одбора, а такође и у раду тимова у школи, и активно учествују у свим дешавањима у школи.

5) ПОДСТИЦАЊЕ УЧЕНИКА ЗА ОБАВЉАЊЕ ДРУШТВЕНО-КОРИСНОГ ,ОДНОСНО ХУМАНИТАРНОГ РАДА

Друштвено-користан односно хуманитарни рад има превентивну функцију и доприноси развијању емпатије, солидарности и сарадње, активизма, као и основних моралних вредности и уз унапређивање међупредметне компетенције одговорно учешће у демократском друштву. Сврха друштвено-корисног рада је, поред осталог, да ученици унапреде компетенције потребне за одговорно учешће у друштву, као и да буду оснажени да поштују и промовишу људска права. Када се друштвено-користан рад користи као једна од активности појачаног васпитног рада представља облик ресторативне дисциплине.

Активности друштвено-корисног рада представљају следеће активности: хуманитарне акције; еколошке акције уређења школе, учионица, других просторија, као и школског окружења; акције прикупљања материјала за рециклажу; припрема, односно уређење школског простора за одржавање школских манифестација, изложби, гостовања, спортских и других такмичења; посете установама социјалне заштите за смештај деце и омладине, домовима старих и Црвеном крсту; и друге активности које доприносе развоју емпатије, толеранције и унапређивању односа заснованих на међусобном уважавању и сарадњи.

Планом заштите од насиља планирају се активности друштвено-корисног рада у које се укључују ученици, запослени и родитељи, односно други законски заступници (у даљем тексту: родитељ), у оквиру установе или у сарадњи са локалном заједницом и другим установама.

6) САДРЖАЈИ И НАЧИНИ ЗА ПОЈАЧАН ВАСПИТНИ РАД РАДИ РАЗВИЈАЊА САМООДГОВОРНОГ И ДРУШТВЕНО ОДГОВОРНОГ ПОНАШАЊА

Појачан васпитни рад, поступци за рано препознавање ризика од насиља, злостављања и занемаривања и начини реаговања на насиље, злостављање и занемаривање препознати су као интервентне активности у школи.

Интервенцију у одговору на насиље, злостављање и занемаривање чине мере и активности којима се оно зауставља, осигурава безбедност учесника (оних који трпе, чине или сведоче), смањује ризик од понављања, ублажавају последице за све учеснике и прате ефекти предузетих мера. У школи се интервенише на насиље, злостављање и занемаривање, када се оно дешава или се догодило између:

1. Ученика (вршњачко насиље);
2. Запосленог и ученика;
3. Родитеља и детета, односно ученика;
4. родитеља и запосленог,
5. као и када насиље, злостављање и занемаривање чини треће лице у односу на ученика, запосленог или родитеља.

Школа је дужна да интервенише увек када постоји сумња или сазнање да ученик трпи насиље, злостављање и занемаривање, без обзира на то где се оно догодило, где се догађа или где се припрема.

7) ПОСТУПЦИ ЗА РАНО ПРЕПОЗНАВАЊЕ РИЗИКА ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

Ради исправне реакције и раног препознавања ризика од насиља, злостављања и занемаривања, неопходно је правилно разврставање свих облика насиља у школи.

Разврставање насиља, злостављања и занемаривања на нивое има за циљ обезбеђивање уједначеног поступања (интервенисања) школе у ситуацијама насиља и злостављања када су актери ученици (ученик –

ученик, ученик – запослени). Исти облици насиља, злостављања и занемаривања могу да се појаве на више нивоа, али се разликују у интензитету, степену ризика, учесталости, последицама и учесницима.

Нивои насиља обрађени су у одељку „Интервентне активности“.

8) НАЧИНИ РЕАГОВАЊА НА НАСИЉЕ, ЗЛОСТАВЉАЊЕ И ЗАНЕМАРИВАЊЕ, УЛОГЕ И ОДГОВОРНОСТИ И ПОСТУПАЊЕ У ИНТЕРВЕНЦИЈИ КАДА ПОСТОЈИ СУМЊА ИЛИ СЕ ОНО ДОГАЂА

Активност	Време	Носиоци	Одговорно лице
Формирање Тима за заштиту школску годину	Август/септембар	Запослени, УП, СР,ШО	Директор
Интервенција	По потреби	Запослени	Тим за заштиту

9) ОБЛИЦИ И САДРЖАЈ РАДА СА СВИМ УЧЕНИЦИМА, ОДНОСНО ОНИМА КОЈИ ТРПЕ, ЧИНЕ ИЛИ СУ СВЕДОЦИ НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

Облици и садржаји рада дефинисани су поступцима предложеним у оквиру одељка "Разврставања насиља".

10) НАЧИНИ, ОБЛИЦИ И САДРЖАЈ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ, ЈЕДИНИЦОМ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ, НАДЛЕЖНОМ ОРГАНИЗАЦИОНОМ ЈЕДИНИЦОМ ПОЛИЦИЈЕ, ЦЕНТРОМ ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД, ЗДРАВСТВЕНОМ СЛУЖБОМ, ПРАВОСУДНИМ ОРГАНИМА И ДРУГО

Тим за заштиту има у току године редовне и више састанака по потреби. Активности Тима за заштиту заснивају се на планираној динамици рада из Годишњег плана рада школе уз поштовање поступака у поступању превенције и интервенције иззаконске регулативе у вези интервенције када се насиље догоди. Школски тим се састаје кад год је потребно, а дневни ред састанака прати хитност интервенције и у складу с нивоима конфликтних ситуација предлаже васпитне мере које су, у складу са процедуром и у најбољем интересу ученика.

У неким случајевима Тим за заштиту обавља разговор са родитељима и наставницима и заузима став, због учесталости и понављања инцидената истих ученика или због изненадне инцидентне ситуације о којој је обавештен од стране одељенских старешина, васпитача, осталих запослених или родитеља. У свим ситуацијама родитељи се обавештавају о свим предузетим мерама.

У зависности од процене о ком нивоу насиља је реч, предузимају се одговарајући кораци: разговор са свим виновницима инцидената, учесници инцидента достављају писане изјаве о ономе што се догодило; појачан васпитни рад са појединим ученицима; одељењске старешине обављају све потребне кораке предвиђене Програмом за дати ниво насиља (индивидуални разговори са ученицима, обавештавање родитеља, Центра за социјални рад, Дома ученика, Школске управе, МУП-а).

Покреће се и спроводи васпитно-дисциплински поступак.

Сваки случај за који се процени да је то потребно пријављује се Школској управи, МУП-у и Центру за социјални рад, о чему се води уредна документација са детаљним извештајем о догађају. Школа врши анализу евиденције насиља по свим нивоима, проверавају ефекти предузетих мера као и доследност у спровођењу договореног појачаног васпитно-педагошког рада и подносе извештаји.

Посебна пажња поклоњена је транспарентности свих активности, информисању родитеља на родитељским састанцима и на Савету родитеља школе, али и свих запослених на Наставничком већу. Предлажу се мере превенције на основу добијених резултата, а то је појачан рад кроз радионице, разговоре на тему толеранције, уважавања разлика, стереотипи и предрасуде, изражавање и уважавање мишљења других на часовима одељењског старешине и одељењске заједнице, кроз часове грађанског васпитања и друго. Тим за заштиту прати измене и допуне Правилника о протоколу у поступању у одговору на насиље.

11) НАЧИНИ ПРАЋЕЊА, ВРЕДНОВАЊА И ИЗВЕШТАВАЊА ОРГАНА ШКОЛЕ О ОСТВАРИВАЊУ И ЕФЕКТИМА ПРОГРАМА ЗАШТИТЕ

У спровођењу превентивних и интервентних мера и активности, кроз рад одељењског старешине, Тима за заштиту, родитеља, ученика, у складу са задужењима, школа:

- 1) Прати остваривање Програма путем извештаја одељењских старешина и васпитача,
- 2) Евидентира случајеве насиља, злостављања и занемаривања првог, другог и трећег нивоа;
- 3) Прати остваривање конкретних планова заштите првог, другог и трећег нивоа (ИПЗ, план заштите за одељење, односно групу);
- 4) Укључује родитеља у васпитни ради ли појачан васпитни рад у складу са врстом и нивоом насиља и прати ефекте предузетих мера и активности;
- 5) Анализира стање и извештава о свим показатељима.

Одељењски старешина, односно васпитач бележи насиље на првом нивоу; прати и процењује делотворност предузетих мера и активности; подноси извештај Тиму за заштиту, у складу са динамиком предвиђеном Програмом. О случајевима који захтевају укључивање Тима за заштиту (други и трећи ниво) документацију (службене белешке и сви други облици евидентирања података о лицу, догађају, предузетим радњама и др.) води, чува и анализира за потребе школе педагог школе, а изузетно, други члан Тима за заштиту кога је одредио директор, о чему Тим подноси извештај. Директор извештава Школски одбор, Савет родитеља и Ученички парламент. О васпитно-дисциплинском поступку документацију води и чува одељењски старешина.

Директор одлучује о дозволи приступа документацији и подацима у поступку заштите ученика, осим ако је на основу закона, а на захтев суда, односно другог надлежног органа обавезан да их достави. Коришћење документације у јавне сврхе и руковање подацима је у складу са законом. На основу анализа стања, праћења насиља, злостављања и занемаривања, вредновања квалитета и ефикасности предузетих мера и активности у области превенције и интервенције, школа дефинише даљу политику заштите ученика од насиља, злостављања и занемаривања.

За ученике који су начинили повреду обавеза или извршили насиље, Школа одређује друштвено користан рад у складу са важећим Правилником о обављању друштвено-корисног, односно хуманитарног рада. Друштвено-користан/хуманитарни рад обухвата активности чијим се остваривањем развија друштвено одговорно понашање ученика и представља облик ресторативне дисциплине.

Извештај о остваривању овог Програма је саставни део годишњег Извештаја о раду школе

Извештај садржи анализу ефеката превентивних мера и активности и резултате самовредновања у овој области, број и врсту случајева насиља, злостављања и занемаривања, предузете интервентне мере и активности.

Овај Програм је основа за израду програма заштите за сваку школску годину који је саставни део Годишњег плана рада школе а представља конкретизацију планираних активности и мера на основу извршене анализе и процене стања безбедности, присутности различитих облика и интензитета насиља, злостављања и занемаривања у школи, специфичности школе и резултата самовредновања и вредновања квалитета рада школе. Програмом се дефинишу превентивне и интервентне активности, одговорна лица и временска динамика њиховог остваривања.

V ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ

СВАКА ОСОБА КОЈА ИМА САЗНАЊА О НАСИЉУ, ЗЛОСТАВЉАЊУ И ЗАНЕМАРИВАЊУ ОБАВЕЗНА ЈЕ ДА РЕАГУЈЕ

Интервенцију у одговору на насиље, злостављање и занемаривање чине мере и активности којима се оно зауставља, осигурава безбедност учесника (оних који трпе, чине или сведоче), смањује ризик од понављања, ублажавају последице за све учеснике и прате ефекти предузетих мера.

У школи се интервенише на насиље, злостављање и занемаривање, када се оно дешава или се догодило између: ученика (вршњачко насиље); запосленог и ученика; родитеља и детета, односно ученика;

родитеља и запосленог, ученика и запосленог, као и када насиље, злостављање и занемаривање чини треће лице у односу на ученика, запосленог или родитеља.

Школа је дужна да интервенише увек када постоји сумња или сазнање да ученик трпи насиље, злостављање и занемаривање, без обзира на то где се оно догодило, где се догађа или где се припрема.

Процењивање насиља, злостављања и занемаривања са првог нивоа врши одељењски старешина, односно васпитач у дому ученика, а са другог и трећег нивоа вршњачког насиља врши тим за заштиту.

Процењивање насиља, злостављања и занемаривања на нивоу има за циљ обезбеђивање уједначеног поступања (интервенисања) у ситуацијама насиља и злостављања када су учесници ученици. Исти облици насиља, злостављања и занемаривања могу да се појаве на више нивоа, али се разликују у интензитету, степену ризика, учесталости, последицама и учесницима, односно критеријумима за процену нивоа.

У табели су приказани ниво и реаговања и различити облици насиља. У зависности од интензитета, учесталости и последица које насиље оставља, поједини облици се понављају на више различитих нивоа.

ПРВИ НИВО ВРШЊАЧКОГ НАСИЉА

Физичко насиље	Психичко насиље	Социјално насиље	Сексуално насиље	Насиље злоупотребом информационих технологија, друштвених мрежа и других дигиталних канала комуникације
ударање чврга, гурање, штипање, гребане, гађање, чупање, уједање, саплитање, шутирање, прљање, уништавање ствари и сл.	омаловажавање, оговарање, вређање, ругање, називање погрдним именима, псовање, етикетирање, имитирање, "прозивање" и сл.	добацивање, подсмевање, искључивање из групе или заједничких активности, фаворизовање на основу различитости, ширење гласина и сл.	добацивање, псовање, ласцивни коментари, ширење прича, етикетирање, сексуално недвосмислена гестикација и сл.	узнемиравајуће позивање, слање узнемиравајућих порука смс-ом, ммс-ом или путем аудиовизуелних снимака и сл.

Са учеником који је извршио насиље са првог нивоа, обавезно се појачава васпитни рад, али се не води васпитно-дисциплински поступак. Ученику може бити кажњен опоменом, укором одељенског старешине или одељењског већа, а може му али и не мора бити смањена оцена из владања. На првом нивоу, који процењује одељењски старешина, односно васпитач у дому ученика, активности преузима одељењски старешина, наставник, односно васпитач у дому ученика у сарадњи са родитељем, у смислу појачаног васпитног рада са одељењском заједницом, односно васпитном групом, групом ученика и индивидуално, а може се консултовати и педагог школе за подршку по потерби. Ако се насилно понашање понавља, ако васпитни рад није био делотворан, ако су последице теже или исти ученик трпи поновљено насиље и злостављање, одељењски старешина, односно васпитач у дому ученика треба да укључи и тим за заштиту.

ДРУГИ НИВО ВРШЊАЧКОГ НАСИЉА

Физичко насиље	Психичко насиље	Социјално насиље	Сексуално насиље	Насиље злоупотребом информационих технологија, друштвених мрежа и других дигиталних канала комуникације
шамарање, ударање, гажење, цепање одела, "шутке", затварање, пљување, отимање и уништавање имовине, измицање столице, чупање за уши и косу и сл.	уцењивање, претње, неправедно кажњавање, забрана комуницирања, искључивање, манипулисање и сл.	сплеткарење, ускраћивање пажње од стране групе (игнорисање), неукључивање, неприхватање, манипулисање, искоришћавање и сл.	сексуално додиривање, показивање порнографског материјала, показивање интимних делова тела, свлачење и сл.	оглашавање, снимање и слање видео записа, злоупотреба друштвених мрежа, блогова, форума и четовања у циљу вређања, исмевања и подстицање угрожавања достојанства личности снимање камером појединаца против њихове воље, снимање камером насилних сцена, дистрибуирање снимака и сл.

Понављање насиља са првог нивоа сматра се насиљем са другог нивоа.

На другом нивоу активности предузима одељењски старешина, односно васпитач у дому ученика, у сарадњи са тимом за заштиту и обавезно учешће родитеља ученика, у смислу појачаног васпитног рада, као и могућност предлагања покретања васпитно-дисциплинског поступка. Уколико појачан васпитни рад није делотворан, одељенски старешина односно васпитач у дому ученика доставља обавештење директору школе за покретање васпитно- дисциплинског поступка. Директор покреће васпитно-дисциплинки поступак и изриче меру, у складу са Законом.

ТРЕЋИ НИВО ВРШЊАЧКОГ НАСИЉА

Физичко насиље	Психичко насиље	Социјално насиље	Сексуално насиље	Насиље злоупотребом информационих технологија, друштвених мрежа и других дигиталних канала комуникације
туча, давлeње, бацање, проузроковање опекотина и других повреда, ускраћивање хране и сна, излагање ниским температурама, напад оружјем и сл.	заstraшивање, уцењивање уз озбиљну претњу, изнуђивање новца или ствари, ограничавање кретања, навођење на коришћење наркотичких средстава и психоактивних супстанци, укључивање у деструктивне групе и организације и сл.	претње, изолација, малтретирање групе према појединцу или групи, организовање затворених група (кланова) које има за последицу повређивање других и сл.	завођење ученика од стране запослених, злоупотреба ауторитета, поверења, или утицаја над дететом/учеником подвођење, навођење, изнуђивање и принуда на сексуални чин, силовање, инцест и сл.	злоупотреба друштвених мрежа, блогова, форума и чetовања у циљу слања претњи и угрожавања сигурности, снимање камером насилних сцена, дистрибуирање снимака и слика, снимање насилних сцена, дистрибуирање снимака и слика, дечија порнографија и сл.

На трећем нивоу, активности предузима активности предузима директор са тимом за заштиту, уз обавезно укључивање родитеља и надлежних органа и организација (центар за социјални рад, здравствена служба, полиција, јавно тужилаштво и друге надлежне организације). На трећем нивоу обавезно се покреће васпитно-дисциплински поступак. На овом нивоу обавезан је појачан васпитни рад који је у интензитету примерен потребама ученика.

За трећи ниво насиља и злостављања директор установе подноси пријаву надлежним органима, организацијама и службама и обавештава Министарство, односно надлежну школску управу, у року од 24 сата од момента сазнања, путем дигиталне националне платформе "Чувам те" (у даљем тексту: Национална платформа) са првим информацијама о догађају и предузетим активностима, а у року од 48 сати од момента сазнања са допуном информацијама и закључцима са састанка тима за заштиту. Такође, установа путем Националне платформе ажурира информације о поступању до затварања предмета, односно предузимања свих потребних мера и њихове евалуације.

Путем Националне платформе, установе обавештавају друге надлежне институције из спољашње мреже заштите (систем социјалне и здравствене заштите, полиција и јавно тужилаштво), у складу са прописаним процедурама.

Поред наведеног, установе су у обавези да поступају по добијању пријава насиља које су им упућене путем националне платформе, а у складу са прописаним процедурама поступања у ситуацијама сумње или сазнања о ситуацијама насиља.

Уколико ученици бораве у дому, обавештава се и организациона јединица Министарства која је надлежна за послове ученичког и студентског стандарда. Пре пријаве обавља се разговор са родитељима,

осим ако тим за заштиту процени да тиме може да буде угрожен најбољи интерес детета и ученика, о чему обавештава полицију или надлежног јавног тужиоца и надлежни центар за социјални рад.

Приликом покретања васпитно-дисциплинског поступка, тим за заштиту процењује да ли је неопходно да се током трајања васпитно-дисциплинског поступка ученик удаљи из процеса непосредног образовно-васпитног рада и осталих облика образовно-васпитног рада најкраће пет радних дана, а најдуже до окончања васпитно-дисциплинског поступка, у о чему поред родитеља, обавештава и надлежни центар за социјални рад у циљу заједничког деловања и израде плана појачаног васпитног рада за ученика, током трајања васпитно-дисциплинског поступка, односно мере непосредног удаљавања.

Када насиље изврши ученик изнад 14 година обавештава се јавни тужилац за малолетнике и полиција, а предузимају се и активности из надлежности образовно-васпитног система, здравственог и система социјалне заштите.

Уколико присуство родитеља у току вођења васпитно-дисциплинског поступка и реализације појачаног васпитног рада није у најбољем интересу ученика, тј. може да му штети, угрози његову безбедност или омета поступак у установи, директор обавештава центар за социјални рад, односно полицију или јавног тужиоца.

Када се насиље између ученика догоди ван простора установе, односно другог простора у коме установа остварује образовно-васпитни рад, односно васпитни рад по добијању сазнања од представника спољашње мреже заштите, тим за заштиту се састаје, анализира ситуацију у складу са доступним информацијама, уз могућност процене нивоа насиља. Сходно утврђеним чињеницама тим за заштиту предлаже одељењском старешини, односно васпитачу у дому ученика израду плана појачаног васпитног за ученика узимајући у обзир следеће: последице догађаја по учеснике, претходно понашање ученика у установи и континуитет ризичног понашања ученика.

За ученика који је претрпео насиље ван просторија школа, односно другог простора у коме школа остварује образовно-васпитно рад, тим за заштиту предлаже одељењском старешини израду плана заштите од насиља, а према процени и укључивање представника спољашње мреже заштите.

У план појачаног васпитног рада установа обавезно укључује родитеље ученика и представнике спољашње мреже заштите ради који су укључени у пружање подршке ученику и породици.

У ситуацији када родитељ не сарађује са установом, а долази до поновљеног насиља ученика установа обавештава надлежни центар за социјални рад и примењује мере у складу са законом у односу на одговорност родитеља. Установа документује недостатак сарадње са родитељима и то кроз: евиденцију о позивима на састанак, евиденцију о реализацији и учешћу родитеља у плановима заштите и плановима појачаног васпитног рада за ученике и др.

Када је ученик са сметњама у развоју и инвалидитетом учесник ситуације насиља неопходна је сарадња тима за заштиту и тима за инклузивно образовање у циљу израде плана појачаног васпитног рада. Имајући у виду здравствено стање ученика, односно развојну сметњу, предузимају се даље мере и активности у сарадњи са родитељима и представницима из здравствене и социјалне заштите, у складу са проценом потреба за подршком.

Када родитељ чини насиље, злостављање или занемаривање детета и када његово укључивање у поступак није у најбољем интересу детета установа обавезно укључује надлежни центар за социјални рад.

Ако постоји сумња или сазнање о насиљу, злостављању и занемаривању детета и ученика у породици, директор без одлагања обавештава надлежно јавно тужилаштво, полицију и центар за социјални рад који предузимају даље мере у складу са законом.

Уколико постоји сумња или сазнање да је ученик укључен у промовисање, заговарање и подржавање идеолошки мотивисаног насиља, односно у насилни екстремизам, директор школе сазива тим за заштиту који разматра ситуацију и на основу прикупљених информација одлучује о даљем поступању унутар школе и обавештава родитеља и надлежно јавно тужилаштво.

Уколико постоји сумња или сазнање да је дете, односно ученик укључен у било који облик трговине људима, након примене листе индикатора за прелиминарну идентификацију ученика који су потенцијалне жртве трговине, директор у складу са датим смерницама у листи индикатора, обавештава центар за

заштиту жртава трговине људима, надлежни центар за социјални рад и надлежну организациону јединицу полиције.

Увек када је запослени починилац насиља, злостављања и занемаривања према детету и ученику у установи, директор предузима мере према запосленом, у складу са законом, а према детету и ученику мере за заштиту и подршку (план заштите од насиља) на основу Правилника о протоколу. Када родитељ пријави директору непримерено понашање запосленог према његовом детету, директор поступа у складу са законом.

Уколико постоји сумња да је починилац насиља, злостављања и занемаривања треће лице према детету и ученику, директор је обавезан да истовремено обавести родитеља детета које је изложено насиљу, злостављању и занемаривању, надлежни центар за социјални рад полицију и надлежно јавно тужилаштво.

Када се насиље и злостављање дешава у установи између одраслих лица (запослени - запослени; запослени - родитељ; запослени, родитељ - треће лице), директор предузима мере, у складу са законом.

У свим ситуацијама када се непосредно дешава насиље или постоји оправдан разлог да се сумња да ће доћи до насиља услед непредузимања хитних мера заштите, без обзира на узраст учесника ситуације насиља, установа одмах обавештава полицију ради спречавања даљег вршења насиља и безбеђивања помоћи и заштите.

Уколико је комуникација са медијима неопходна, одговоран је директор, осим ако је директор учесник насиља, злостављања и занемаривања. У том случају комуникацију са медијима остварује председник органа управљања.

КОРАЦИ И ПОСТУПЦИ У ИНТЕРВЕНЦИЈИ

Како ће се поједини облици насиља решавати у конкретним ситуацијама, то јест на ком нивоу, зависи и од следећих околности:

- Да ли насиље чини појединац или група, вршњак или старији;
- Да ли се насилно понашање понавља;
- Које су могуће последице;
- Какве су компетенције наставника и одељењског старешине, односно васпитача у дому

ученика.

У процену је потребно уважити и лични доживљај ученика који трпи насиље. Исто тако, уколико се неки облик насиља понавља, потребно је реаговати на вишем нивоу.

Кораци могу бити у односу на следећу ситуацију:

1. У случајевима насиља или сумње да се насиље дешава међу децом/ученицима.
2. У случајевима када је дете/ученик изложен насиљу или постоји сумња да је дете/ученик изложен насиљу од стране одрасле особе запослене у установи.
3. У случајевима када је дете/ученик изложен насиљу или постоји сумња да је дете/ученик изложен насиљу од стране одрасле особе која није запослена у установи.

Редослед поступања у интервенцији:

1. Проверавање сумње или откривање насиља, злостављања и занемаривања

Обавља се прикупљањем информација - директно или индиректно у циљу утврђивања релевантних чињеница на основу којих се потврђује или одбацује сумња на насиље, злостављање и занемаривање.

Ове активности обавља, по правилу, одељењски старешина, стручни сарадник, наставник, васпитач или члан тима за заштиту, од свих учесника, непосредно по сазнању или сумњи о догађају. Начин прикупљања информација одређује се у складу са специфичностима ситуације и проценом установе (непосредан разговор/усменим путем, писаним путем, анонимна анкета и сл, преглед видео записа уколико постоји електронски надзор над простором). Прикупљене информације немају значај изјаве која се даје у току васпитно-дисциплинског поступка.

Откривање и сазнање о насиљу, злостављању и занемаривању је први корак у заштити ученика. Реакције ученика који трпе насиље, посебно емоционално или социјално тешко је открити. Ученици различито реагују: повлаче се, раздражљиви су, агресивни, преосетљиви и сл, па је улога професионалца и особе која ужива поверење ученика веома важна.

2. Заустављање насиља и злостављања и смиривање учесника је обавеза свих запослених, а нарочито најближег присутног запосленог и дежурног наставника, односно васпитача да одлучно прекине све активности, раздвоји и смири учеснике у акту насиља. У случају да запослени процени да је сукоб високо ризичан и да не може сам да га заустави, одмах ће тражити помоћ.

По заустављању насиља и злостављања, потребно је обавестити директора или педагога или чланове Тима за заштиту у установи.

Поједине ситуације физичког насиља захтевају хитно и истовремено реаговање, збрињавање учесника, обавештавање родитеља и неодложно укључивање релевантних институција (здравствена установа, полиција, центар за социјални рад).

□ Емоционално или социјално насиље такође треба зауставити што пре. Ученику који трпи насиље треба пружити разумевање, поверење и сигурност.

□ Ако постоји сумња на било који облик породичног насиља, наставник обавештава Тим, који даље предузима кораке уз консултације са Центром за социјални рад.

Смиривање ситуације подразумева обезбеђивање сигурности за ученика, разговор са учесницима и посматрачима.

Уколико се дешава физичко или снажно вербално насиље, у првом моменту је најважније:

- да се актери након раздвајања умире;

- да се обезбеди прикладан простор и време за разговор;

- да се потражи помоћ колега, стручне службе или Тима ако је потребно;

- да се објасни учесницима да је циљ да се сукоб реши и да ће обе стране имати прилику да испричају шта се догодило;

- договорити се са учесницима да се саслушају без прекидања, да не вређају једни друге, да говоре искрено;

- да се делује синхронизовано, да се разговор са учесницима о истој ситуацији не обавља више пута од стране различитих запослених, већ да се у оквиру унутрашње заштитне мреже обезбеди проток информација важних за ефикасно реаговање.

3. Обавештавање родитеља и предузимање хитних акција по потреби (пружање прве помоћи, обезбеђивање лекарске помоћи, обавештавање полиције и центра за социјални рад) обавља се одмах након заустављања насиља и злостављања. Уколико родитељ није доступан или његово обавештавање није у најбољем интересу детета и ученика, установа одмах обавештава центар за социјални рад.

4. Консултације у установи се врше ради: разјашњавања околности, анализирања чињеница на што објективнији начин, процене нивоа насиља и злостављања, нивоа ризика и предузимања одговарајућих мера и активности, избегавања конфузије и спречавања некоординисане акције, односно ради успостављања и развијања усклађеног, уједначеног и ефикасног поступања. У консултације у установи укључују се: одељењски старешина, дежурни наставник, васпитач, педагог, тим за заштиту, директор, ученички парламент.

Уколико у току консултација у установи директор и тим за заштиту, услед сложених околности не могу са сигурношћу да процене ниво насиља, злостављања и занемаривања, као и да одреде мере и активности, у консултације укључују надлежне органе и друге организације и службе: министарство надлежно за послове образовања и васпитања (у даљем тексту: Министарство) - надлежну школску управу, центар за социјални рад, полицију, правосудне органе, здравствену службу, а по потреби одељење надлежно за послове ученичког и студентског стандарда.

Неопходно је водити рачуна о поверљивости података, заштити приватности и стављању интереса детета изнад интереса родитеља, школе, струке и др. Подаци до којих се дође поверљиви су и могу се ставити на располагање само службеним лицима ангажованим у поступцима заштите ученика од насиља.

Активности треба да истовремено буду усмерене и према ученику који испољава насилно понашање и ученицима који су пасивни посматрачи.

У консултацијама треба:

- изнети детаљан, објективан опис насиља, без процена и тумачења, водећи рачуна о приватности ученика и других учесника у насиљу;
- одредити улоге, задатке и одговорности у установи;
- идентификовати улогу, задатке и професионалну одговорност других учесника/стручњака;
- донети одлуку о начину реаговања и праћења.

5. Мере и активности се предузимају за све нивое насиља и злостављања.

План заштите од насиља се сачињава за конкретну ситуацију другог и трећег нивоа за ученике који су претрпели насиље или били сведоци насиља или злостављања.

План појачаног васпитног рада за ученика се сачињава за конкретну ситуацију другог и трећег нивоа насиља за ученике који су извршили насиље, подстрекивали на насиље или пасивно подржавали насилну ситуацију.

План заштите од насиља и план појачаног васпитног рада може да се сачине и за цело одељење, односно васпитну групу.

Активности у оквиру плана заштите од насиља ученика, као и плана појачаног васпитног рада, треба да буду конкретне и специфичне и да се кроз активности препознаје какву промену желимо да постигнемо кроз њихову реализацију.

План заштите од насиља, односно план појачаног васпитног рада зависе од: врсте и тежине насилног понашања, последица насиља по појединца и колектив, броја учесника и сл. Мере и активности се планирају на основу сагледавања карактеристика ученика, потреба за подршком и уз учешће ученика и родитеља, осим када се ради о насиљу у породици, када је нужно укључити надлежни центар за социјални рад.

План заштите од насиља за ученика, односно план појачаног васпитног рада за ученика садржи: активности којима се даје подршка учесницима насилне ситуације, активности усмерене на промену понашања - појачан васпитни рад, рад са родитељем, рад са одељењском заједницом, укључивање ученичког парламента и савета родитеља, а по потреби и органа управљања; носиоце тих активности, временску динамику; начине којима ће се обезбедити поновно укључивање свих учесника насиља, злостављања и занемаривања у ширу друштвену заједницу. Мере и активности треба да буду предузете уз учешће ученика и да буду у складу са његовим развојним могућностима. Када тим за заштиту процени да постоји потреба да се, осим појачаног васпитног рада или васпитног рада који у интензитету одговара потребама ученика, прилагоди и образовни рад, предложиће тиму за пружање додатне подршке ученицима израду индивидуалног образовног плана.

План заштите од насиља, као и план појачаног васпитног рада за ученика сачињава тим за заштиту заједно са одељенским старешином, односно васпитачем, педагогом, секретаром, директором и родитељем, а по потреби и са другим надлежним организацијама и службама. За ученика који се образује у складу са чланом 76. став 6. тач. 1) и 2) Закона о основама система образовања и васпитања у израду плана заштите се укључује Тим за инклузивно образовање. У припрему плана заштите од насиља, односно/плана појачаног васпитног рада и реализације, када год је могуће, школа ће укључити представнике одељенске заједнице, односно групе, ученичког парламента, као и децу, односно ученике - учеснике у насиљу и злостављању.

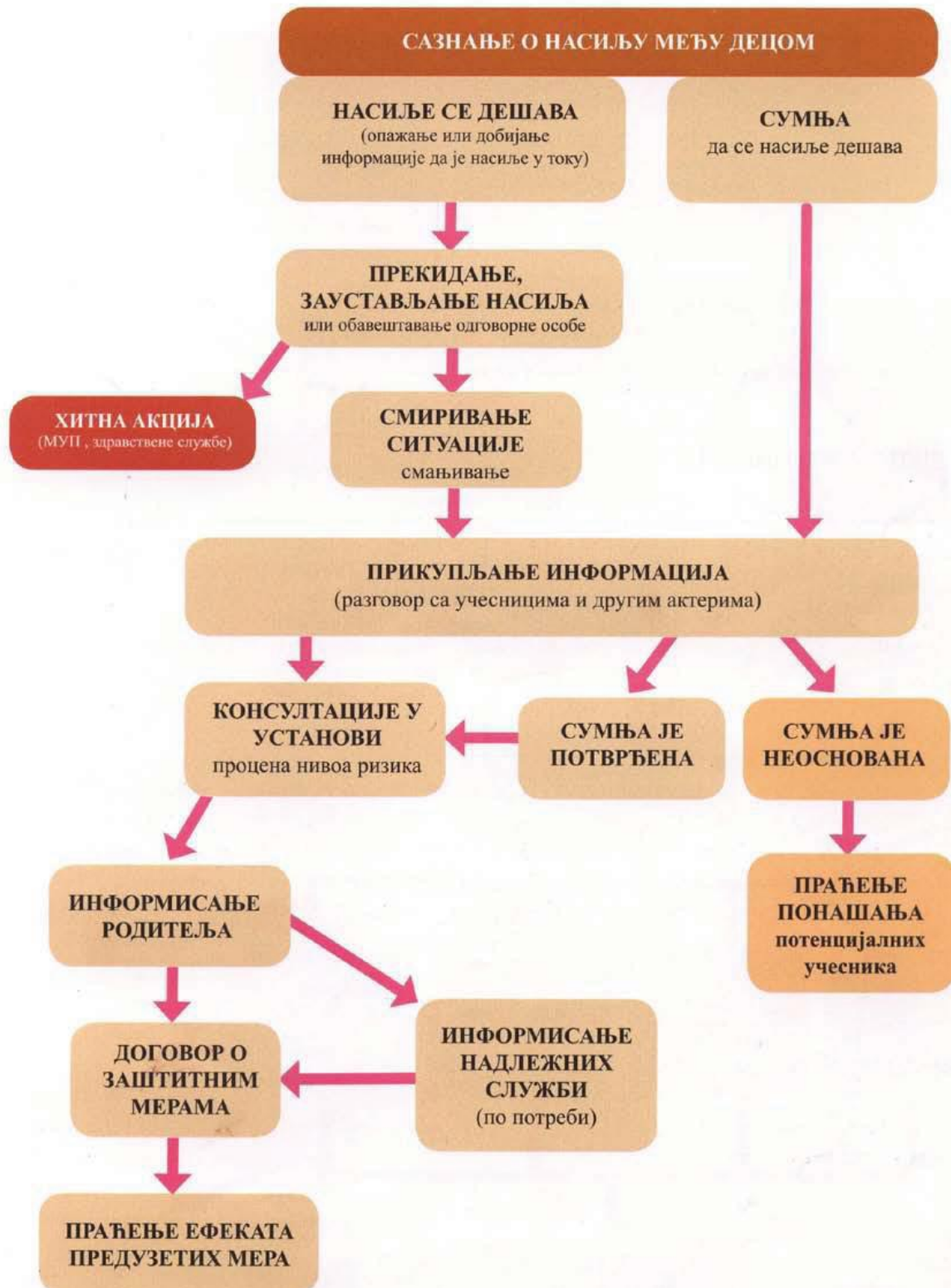
План заштите од насиља, као и план појачаног васпитног рада за ученика садрже и информације о мерама и активностима које школа предузима самостално, у сарадњи са другим надлежним организацијама и службама и када друге надлежне организације и службе спроводе активности самостално. Када су у мере и активности укључене друге организације и службе из спољашње мреже заштите, одређују се задаци, одговорна лица, динамика и начини међусобног извештавања.

У изради плана заштите од насиља ученика, као и плана појчаног васпитног рада школа обавезно укључује родитеља и прецизира активности које родитељ предузима у васпитном раду са учеником, као и активности које спроводи школа у пружању подршке оснаживању родитељских компетенција. Уколико родитељ одбија да учествује у планирању и реализацији активности из плана заштите од насиља ученика, односно плана појчаног васпитног рада школа обавештава надлежни центар за социјални рад, и наставља да реализује предвиђене активности.

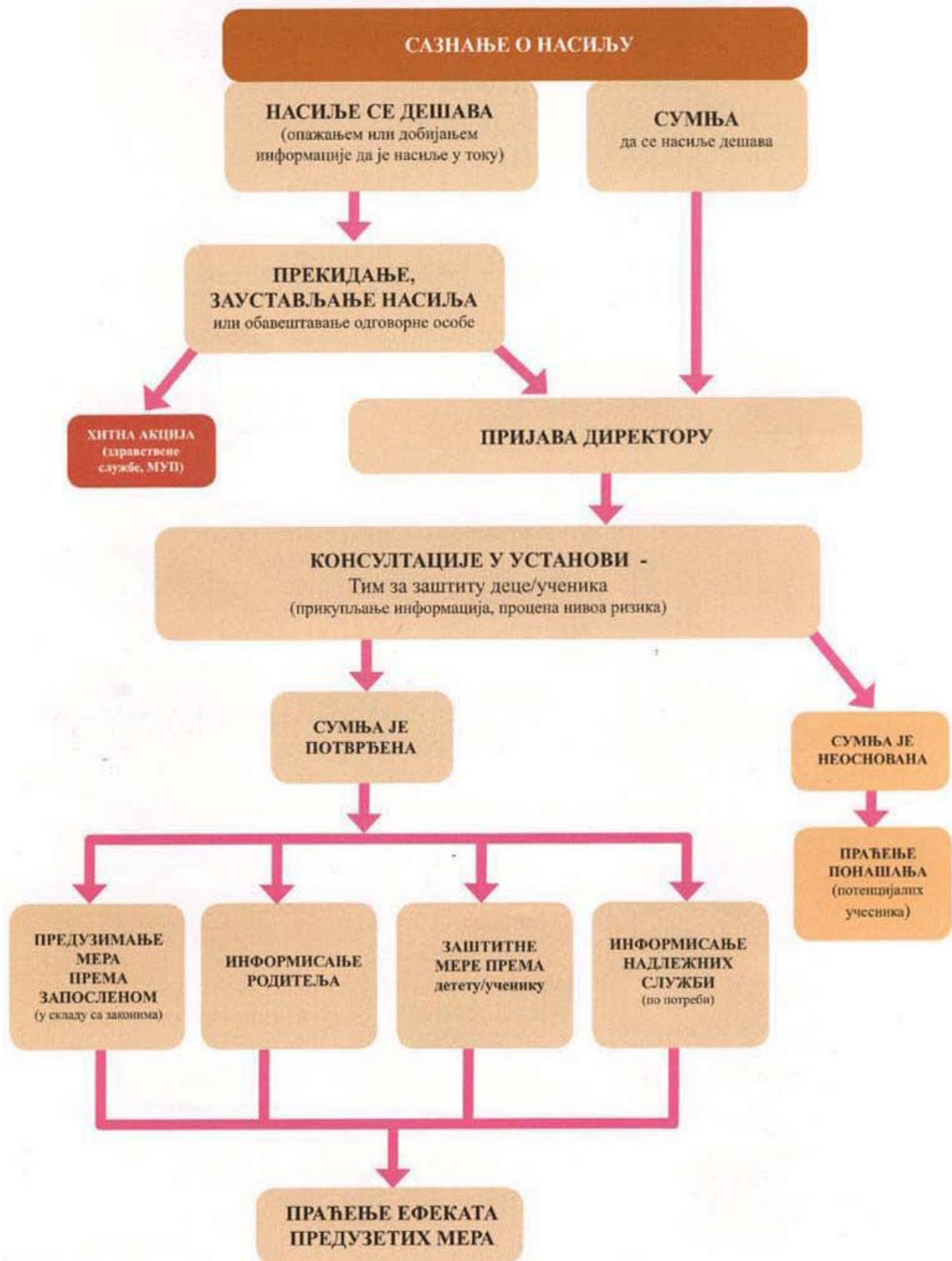
План заштите од насиља, односно план појчаног васпитног рада за ученика треба да садржи и евалуацију тог плана по препоруци на две недеље ,а по потреби се ревидирају активности.

6. Ефекте предузетих мера и активности прате одељенски старешина,васпитач, тим за заштиту и педагог ради провере успешности предузетих мера ,даљег планирања заштите и других активности школе. Школа прати понашање ученика које је трпело и које је извршило насиље и злостављање, ученика који су индиректно били укључени (сведоци), укљученост родитеља и других надлежних органа, организација и служби.

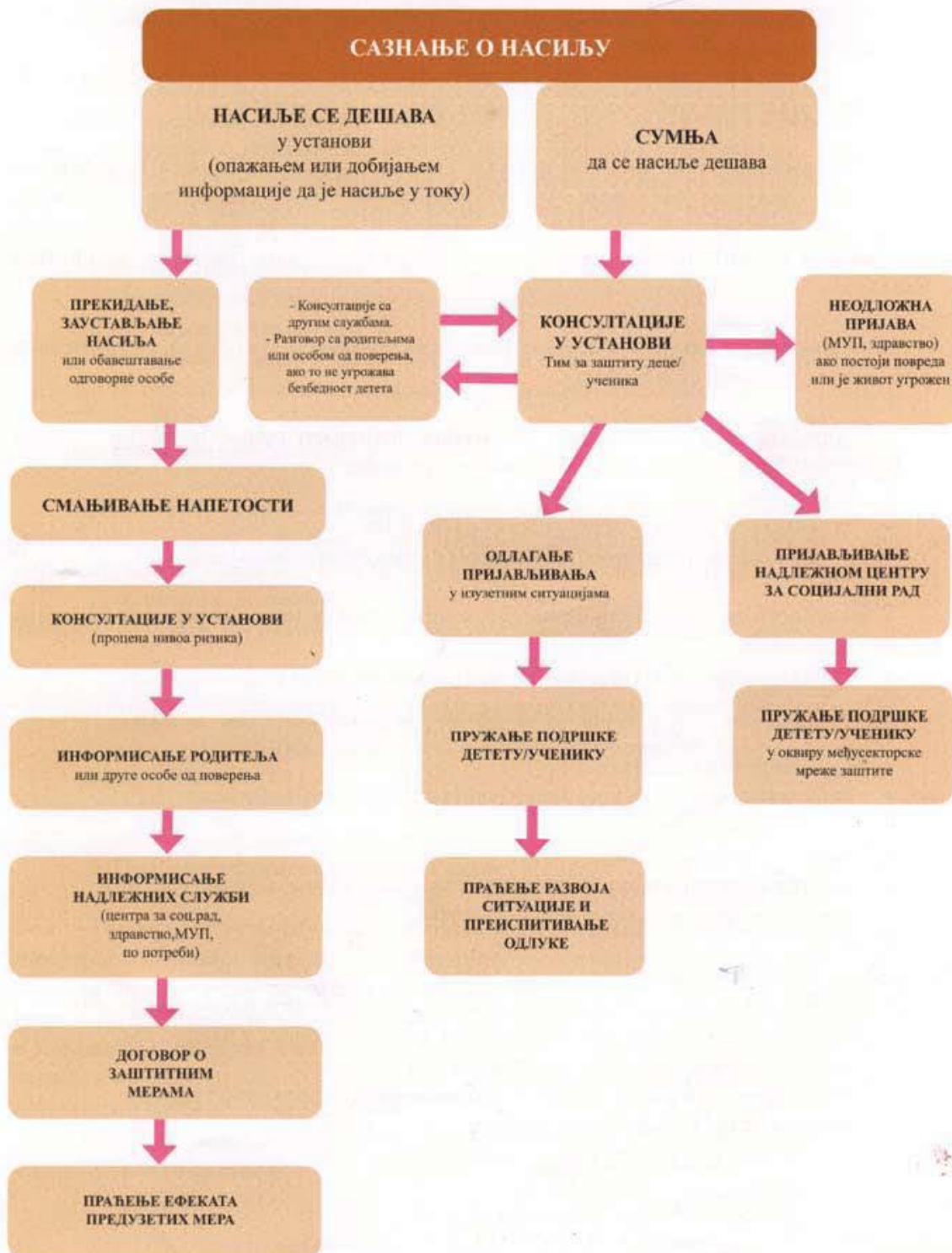
1. НАСИЉЕ МЕЂУ ДЕЦОМ/УЧЕНИЦИМА

2. НАСИЉЕ ОД СТРАНЕ ЗАПОСЛЕНИХ У УСТАНОВИ

3. НАСИЉЕ ОД СТРАНЕ ОДРАСЛЕ ОСОБЕ КОЈА НИЈЕ ЗАПОСЛЕНА У УСТАНОВИ

VI ДОКУМЕНТАЦИЈА, АНАЛИЗА И ИЗВЕШТАВАЊЕ

У спровођењу превентивних и интервентних мера и активности школа:

- 1) прати остваривање Програма заштите школе;
- 2) евидентира случајеве насиља, злостављања и занемаривања другог и трећег нивоа;
- 3) прати остваривање конкретних планова заштите другог и трећег нивоа;
- 4) укључује родитеља у васпитни рад у складу са врстом и нивоом насиља и праћење ефеката предузетих мера и активности;
- 5) прати остваривање активности друштвено-корисног, односно хуманитарног рада;
- 6) прати остваривање плана поступања установе у кризним догађајима;
- 7) евидентира кризне догађаје;
- 8) анализира стање и извештава.

Одељењски старешина, односно васпитач бележи насиље на првом нивоу; прати и процењује делотворност предузетих мера и активности и евидентира у педагошкој документацији.

О случајевима који захтевају укључивање Тима за заштиту (други и трећи ниво) документацију (службене белешке и сви други облици евидентирања података о лицу, догађају, предузетим радњама и др.) води, чува и анализира за потребе школе педагог, а изузетно, други члан тима за заштиту кога је одредио директор.

О ситуацијама насиља првог и другог нивоа, предузетим мерама и активностима, као и праћењу предузетих активности, школа је у обавези да води евиденцију и уноси кварталне извештаје на Националној платформи "Чувам те"..

Тим за заштиту подноси извештај о реализацији активности два пута годишње. Директор извештава Школски одбор, Савет родитеља и Ученички парламент.

Извештај о реализацији Плана заштите од насиља је саставни део годишњег Извештаја о раду школе и доставља се Министарству, односно надлежној школској управи.

Извештај садржи, нарочито: учесталост инцидентних ситуација и број пријава; заступљеност различитих облика и нивоа насиља, злостављања и занемаривања; број повреда; учесталост и број васпитно-дисциплинских поступака против ученика и дисциплинских поступака против запослених; број и ефекте оперативних планова заштите; остварене обуке у превенцији насиља, злостављања и занемаривања и потребе даљег стручног усавршавања; број и ефекте акција које промовишу сарадњу, разумевање и помоћ вршњака; број реализованих активности друштвено-корисног, односно хуманитарног рада, број кризних догађаја и евалуација плана поступања установе у кризном догађају; остварене обуке у циљу ефикасног реаговања установе у кризним ситуацијама, степен и квалитет укључености родитеља у живот и рад установе и друге параметре.

Директор одлучује о дозволи приступа документацији и подацима у поступку заштите детета и ученика, осим ако је на основу закона, а на захтев суда, односно другог надлежног органа обавезан да их достави. Коришћење документације у јавне сврхе и руковање подацима мора бити у складу са законом.

На основу анализа стања, праћења насиља, злостављања и занемаривања, вредновања квалитета и ефикасности предузетих мера и активности у области превенције и интервенције, установа дефинише даљу политику заштите деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања.

ЕВИДЕНЦИЈА И НАЧИНИ ПРАЋЕЊА СЛУЧАЈЕВА НАСИЉА

Запослени у школи – одељенски старешина, васпитач, стручни сарадник педагог и Тим – у обавези су да воде евиденцију о појавама насиља у образац за евиденцију о случајевима насиља који садржи:

- 1 Шта се догодило ?
- 2 Ко су учесници ?
- 3 Како је пријављено насиље ?
- 4 Врсте интервенције?
- 5 Какве су последице?
- 6 Који су исходи предузетих корака?
- 7 На који начин су укључени родитељи, одељенски старешина, васпитач, стручна служба?
- 8 Праћење ефеката предузетих мера.

Потребно је пратити:

- 1 понашање детета које је трпело насиље (да ли се повлачи, да ли постаје агресивно, да ли тражи подршку и на који начин...)
- 2 понашање детета које се понашало насилно (да ли наставља са нападима, да ли тражи друге жртве, да ли га група одбацује, да ли га група подржава...);
- 3 како реагују пасивни посматрачи (да ли се обраћају старијима за помоћ, да ли сви знају како да се повежу са унутрашњом заштитном мрежом и ко је њихова особа од поверења,
- 4 да ли се препознаје страх, да ли сами предузимају неке акције и сл.;
- 5 шта се дешава у васпитној групи, одељењу (да ли се издвајају нове групе, каква је атмосфера ...);
- 6 колико су родитељи сарадници у активностима на смањивању насиља;
- 7 како функционише Тим и унутрашња заштитна мрежа (где су слабе тачке и шта се може боље);
- 8 колико су друге институције (спољна заштитна мрежа) укључене и који су ефекти њиховог укључивања.

Уколико се увиди да се ситуација насиља понавља, усложњава и постаје ризичнија и опаснија, предузимају се следеће заштитне мере:

- 1 појачати опрез свих запослених и дежурних наставника и ученика
 - 2 укључити у рад родитеље и школског полицајца
 - 3 наставити са индивидуалним радом
 - 4 укључити стручњаке из других установа (из спољашње заштитне мреже)
- Све субјекте укључене у решавање проблема треба обавезати на дискрецију и заштиту права ученика.

ПРОЦЕЊИВАЊЕ ЕФЕКТА ПРЕВЕНЦИЈЕ/ИНТЕРВЕНЦИЈЕ

На основу евиденције које воде одељенске старешине, васпитачи и Тим праћење ефеката ће вршити педагог школе преко следећих **индикатора**:

1. броја и нивоа облика насилног понашања
2. број случајева насилног понашања са позитивним ефектима у односу на укупан број пријављених у току школске године
3. однос пријављених облика насилног понашања текуће и претходне школске године
4. однос броја случајева насилног понашања са позитивним ефектима текуће и претходне школске године
5. анализа упитникаведеног међу ученицима о степену безбедности у школи.

АКЦИОНИ ПЛАН ПРЕВЕНТИВНИХ АКТИВНОСТИ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ НАСИЉА

Р.бр.	АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1.	Упознавање родитеља и ученика са Правилником о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање.	Одељенски старешина, васпитач	Септембар
2.	Дефинисање чланова Тима за заштиту ученика од насиља за школску годину	Директор, Наставничко веће	Август
3.	Израда Акционог плана рада Тима	Тим за заштиту ученика од насиља	Август
4.	Организовање дежурства запослених	Директор и Тим за заштиту деце од насиља	септембар
5.	Подстицање и неговање различитости и културе уважавања у оквиру наставних активности- на часовима одељенске заједнице и одељенског старешине, односно васпитне групе, грађанског васпитања, састанцима Ученичког парламента и сл.	Наставници, одељењске старешине, васпитачи	током школске године
6.	Коришћење наставних садржаја у превенцији насиља	Наставници	Током школске год.
7.	Школска спортска такмичења/ спортски дан посвећен безбедном и сигурном школском окружењу (кошарка, фудбал, рукомет и одбојка)	Наставници физичког васпитања и Ученички парламент	Током спортске недеље; јесен, пролеће
8.	Стручно усавршавање на теме ненасилне комуникације	Управа, педагог, наставници, васпитачи и Тим	током школске године
9.	Организовање радионица и предавања на тему превенције насиља	Тим за заштиту деце од насиља и сарадници, МУП	Током године

АКЦИОНИ ПЛАН ИНТЕРВЕНТНИХ АКТИВНОСТИ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ НАСИЉА

Р.бр.	АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ЕВАЛУАЦИЈА	НАПОМЕНА
1.	Примена утврђених поступака и процедура у ситуацијама насиља	Тим за заштиту ученика од насиља	током школске године		
2	Евидентирање случајева насиља	Тим за заштиту ученика од насиља	током школске године		
3.	Истраживање о врстама и учесталости насиља у школи	Тим за заштиту ученика од насиља	током школске године		
4	Сарадња са релевантним службама	Тим за заштиту ученика од насиља	током школске године		
5.	Подршка ученицима који трпе насиље	Одељењски старешина, педагог, васпитач	током школске године		
6.	Рад са ученицима који врше насиље	Одељењски старешина, педагог, васпитач	током школске године		
7.	Оснаживање ученика који су посматрачи насиља да конструктивно реагују	Одељењски старешина, педагог, васпитач	током школске године		
8.	Саветодавни рад са родитељима ученика	Одељењски старешина, педагог, васпитач	током школске године		

4. ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Програм за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања припремљен је са намером да помогне у стварању сигурне и безбедне средине, да се олакшају и прецизирају процедуре и поступци у заштити деце од насиља и **обавезујући** је за све субјекте у процесу образовања.

Председник Школског одбора,

Драгана Јовановић